

BÖLÜM 16

STOMALI HASTADA SPİRİTÜEL VE PSİKOSOSYAL BAKIM

Serap SAYAR¹
Ayşenur DEMİR KÜÇÜKKÖSELER²

GİRİŞ

Hastanın mevcut durumunu daha iyi bir düzeye taşımak ve sağlık sorununu ortadan kaldırmak amacıyla açılan stoma, hastanın yaşamını birçok boyutta etkilemektedir (1-4). Stoma açılmasıyla birlikte hasta, daha önce yapmakta ve sürdürmekte olduğu alışkanlıklarını değiştirmek zorunda kalmaktadır. (4-5) Beden imajının bozulması ve boşaltım fonksiyonlarının istem dışı gerçekleşmesi, hastanın yeni yaşam biçimine uyum sağlaması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir (2). Daha önceden bağımsız olarak üriner ve bağırsak boşaltımını gerçekleştirebilen hastanın, stoma açılmasıyla birlikte; idrar, dışkı ve gaz çıkışı üzerinde kontrol kaybı yaşaması, yaşamını çok boyutta etkilemekte olup, yaşam kalitesinin bozulmasına yol açmaktadır (1,5,3,6).

Yaşam kalitesinde bozulmalar meydana gelen hasta bu süreçte, farklı duyguları bir arada yaşayabilmektedir. Korku, kaygı, şaşkınlık, utanma ve çaresiz hissetme, bu yaşanan duygular arasında yer almaktadır (7-8). Stoma açıldıktan sonra ise beden imajının değişmesi, gaz, dışkı ve idrar çıkışı üzerinde kontrol kaybı yaşama, stomayı kabullenememe ve inkâr etme, kendini eksik ve yetersiz hissetme, ailesinden, toplumdan ve iş hayatından uzaklaşma, benlik saygısında azalma, üzüntü ve depresif hissetme de hastada gözlemlenmesi muhtemel durumlar arasında yer almaktadır (8-9). Hastanın yaşadığı bu duygular hem kalıcı hem de geçici stoma-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
serap.sayar@karatay.edu.tr, oranserap@gmail.com

² Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
aysenur.demir@karatay.edu.tr

etkilenen hastanın hemşireler tarafından çok iyi değerlendirilmesi ve hasta odaklı bakımın benimsenmesi gerekmektedir.

Sağlık profesyonelleri arasında hasta ile sürekli etkileşim halinde olan hemşirelerin spiritüel yönde kendi güçlerini fark etmesi ve bu anlamda gerçekleştireceği rol ve sorumluluklarının hastanın psikososyal yaşamına etkisinde fark yaratacağı bilmeleri önemlidir. Hemşirelerin hastanın spiritüel yaşamında nasıl bir etki yaratacağının farkında olması, kendi düşünce, değer ve manevi inançlarının ötesine geçerek hasta odaklı yaklaşımı benimsemeleri bireyin stoma ile uyumunda büyük bir önem taşımaktadır. Hastaların bu zorlu ve karmaşık dönemden anlam bulmasını sağlayacak olan hemşirelerin hastayı bütüncül değerlendirmesi, anlaması, sürece rehberlik etmesi, hastanın uyumunu olumlu yönde etkileyecektir. Bu nedenle hemşirelerin hastanın manevi boyutlarını da bütüncül bakım çerçevesinde değerlendirmeleri gerektiği bu sürecin bireyin psikososyal uyumunu da etkileyeceğinin bilincinde olması gerekmektedir birlikte kendini bu alanlarda mesleki bilgi ve becerileri açısından daha da güçlendirmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Berti-Hearn L, Elliott B. Colostomy care: a guide for home care clinicians. *Home Healthcare Now*, 2019; 37(2), 68-78.
2. Yaşar Z, Üstündağ H. Stomalı hastaların yaşam kalitesi ve öz yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2021; 8(1), 107-115.
3. Duluklu B, Çelik, SŞ. Kolostomi olan bireylerde yaşam kalitesi: sorunlar ve hemşirelik girişimleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2019; 6(2), 111-119.
4. Ayaz S. Stomalı bireylerde hemşirenin rolü. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 2007; 27(1), 86-90.
5. Üstündağ H, Demir N, Zengin N, et al. Stomalı hastalarda beden imajı ve benlik saygısı. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 2007; 27, 522-527.
6. Gautam S, Koirala S, Poudel, A, et al. Psychosocial adjustment among patients with ostomy: a survey in stoma clinics, Nepal. *Nursing: Research and Reviews*, 2016; 6, 13-21.
7. Borwell B, Continuity of care for the stoma patient: psychological considerations. *British Journal Of Community Nursing*, 2009; 14(8), 326-331.
8. Ayaz-Alkaya S, "Overview of psychosocial problems in individuals with stoma: a review of literature." *International Wound Journal*, 2019; 16(1), 243-249.
9. Sarabi N, Navipour, H, Mohammadi E. Relative tranquility in ostomy patients' social life: A qualitative content analysis. *World Journal Of Surgery*, 2017; 41(8), 2136-2142.
10. Sceats LA, Dehghan MS, Rumer KK, et al. Surgery, stomas, and anxiety and depression in inflammatory bowel disease: a retrospective cohort analysis of privately insured patients. *Colorectal Disease*, 2020; 22(5), 544-553.
11. Çetinkaya B, Altundağ S, Azak A. Spiritüel bakım ve hemşirelik. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2007;8(1),47-50.
12. Karimi R, Mousavizadeh R, Mohammadirizi S, et al. The effect of a spiritual care program on the self-esteem of patients with cancer: A quasi-experimental study. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 2022; 27(1), 71.
13. Greenstreet WM. Teaching spirituality in nursing: a literature review. *Nurse Education Today*,1999; 19(8), 649-658.

14. Van Leeuwen R, Cusveller B. Nursing competencies for spiritual care. *Journal of Advanced Nursing*,2004; 48(3), 234-246.
15. Iqbal F, Kujan O, Bowley DM, et al. Quality of life after ostomy surgery in muslim patients: a systematic review of the literature and suggestions for clinical practice. *J Wound Ostomy Continence Nurs*, 2016; 43(4),385-91.
16. Akgül B, Karadağ A. İslam inancında kolostomi ve ileostominin ibadetlere etkisi. *Yara Ostomisi ve Kontinans Hemşireliği Dergisi*, 2016; 43 (4), 392-397.
17. Cavdar İ, Ozbas A, Akyuz N. Religious worship in patients with abdominal stoma: praying and fasting during Ramadan. *International Journal of Caring Sciences*, 2013; 6(3), 516.
18. Herek Y, Akbas M, Taylan S, et al. The effect on the worship of the stoma. *Ostomy Journal*, 2003; 1, 22-24.
19. Habib A, Connor MJ, Boxall NE, et. al. Improving quality of life for Muslim patients requiring a stoma: A critical review of theological and psychosocial issues. *Surgical Practice*, 2020; 24,29–36.
20. Gül A, Aygin D. Stomalı hastalarda dini ritüeller. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2021; (14), 389-402.
21. Mozaik R, Isabella C, Praptiwi, A. Spiritual needs of patients with a colostomy in a public hospital. *Journal of Nursing Care*, 2018; 1(2).
22. Krok, D. Başa çıkmada maneviyatın rolü: The role of spirituality in coping: Examining the relationships between spiritual dimensions and coping styles. *Mental Health, Religion & Culture*, 2008;11 (7), 643-653.
23. Narayanasamy A. The puzzle of spirituality for nursing: a guide to practical assessment. *British Journal Of Nursing*, 2004; 13(19), 1140-1144.
24. Pargament KI, Ano GG, Wacholtz AB. The religious dimension of coping: Advances in theory, research and practice. In: Paloutzian RF, Park CL, eds. *Handbook of Psychology of Religion and Spirituality*. New York: The Guilford Press, 2005; 479-95
25. Hiçdurmaz D, Öz F. Stresle başetmenin bir boyutu olarak spiritüalite. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2013; 16(1), 50-56.
26. Rafiei H, Naseh L, Hoseinabadi-Farahani M, et al. (2018). Spiritual wellbeing and quality of life in stoma patients. *Gastrointestinal Nursing*, 2018; 16(5), 27-31.
27. Senmar M, Hasannia E, Moeinoddin A, et al. (2020). Psychosocial adjustment to illness and its relationship with spiritual wellbeing in Iranian cancer patients. *International Journal of Chronic Diseases*, 2020. <https://doi.org/10.1155/2020/5742569>
28. Boztılki M, Ardiç E. Maneviyat ve sağlık. *Journal of Academic Research in Nursing*, 2017; 3(1), 39-45.
29. McEwen M, Spiritual nursing care: state of the art. *Holistic Nursing Practice*, 2005; 19(4), 161-168.
30. Kate Ellis H, Narayanasamy A. An investigation into the role of spirituality in nursing. *British Journal Of Nursing*, 2009; 18(14), 886-890.
31. Ayık C, Özden D, Kahraman A. Spiritual care needs and associated factors among patients with ostomy: A Cross-Sectional Study. *Journal of Clinical Nursing*, 2021; 30(11-12), 1665-1674.
32. Puchalski CM, Vitillo R, Hull SK, et al. Improving the spiritual dimension of whole person care: reaching national and international consensus. *Journal Of Palliative Medicine*, 2014; 17(6), 642-656.
33. Yalçın N, Aştı T. Hemşire-hasta etkileşimi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 2011;19(1), 54-59.
34. Wallace A. The key factors that affect psychological adaptation to a stoma: a literature review. *Gastrointestinal Nursing*, 2016; 14(6), 39-47.
35. Çınar F, Eti Aslan F. Spiritüalizm ve hemşirelik: Yoğun bakım hastalarında spiritüel bakımın önemi. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 2017; 3(1), 37-42.

36. Kuzu MA, Topçu Ö, Uçar K, et al. Effect of sphincter-sacrificing surgery for rectal carcinoma on quality of life in Muslim patients. *Diseases Of The Colon & Rectum*, 2002; 45(10), 1359-1366.
37. Özşeker E, Yeşilyaprak T. Stomalı hastaların sorunları ve günlük yaşam aktivitelerine etkileri. *Tıp Bilimi ve Keşif*, 2018; 5 (12), 393-398.
38. Ross L, Abild-Nielsen AG, Thomsen BL, et al. Quality of life of Danish colorectal cancer patients with and without a stoma. *Supportive Care in Cancer*, 2007; 15(5), 505-513.
39. Kiliç E, Taycan O, Belli AK, et al. The effect of permanent ostomy on body image, self-esteem, marital adjustment, and sexual functioning. *Turkish Journal Of Psychiatry*, 2007; 18(4).
40. Whates PD, Irving M. Return to work following ileostomy. *British Journal of Surgery*, 1984; 71(8), 619-622.
41. Harocopos CJ. Stoma management: the nursing perspective. *The Practitioner*, 1984; 228(1395), 822-823.
42. Karadağ A, Karabulut H, Baykara ZG et al. A prospective, multicentered study to assess social adjustment in patients with an intestinal stoma in Turkey. *Ostomy Wound Manage*, 2015; 61(10), 1943-2720.
43. Liao C, Qin Y. Factors associated with stoma quality of life among stoma patients. *International Journal Of Nursing Sciences*, 2014; 1(2), 196-201.
44. Aktas D, Baykara G. Body image perceptions of persons with a stoma and their partners: a descriptive, cross-sectional study. *Ostomy/Wound Management*, 2015; 61(5), 26-40.
45. Polat, S, Cihan R, Akıl, Y. Stomalı hastaların yaşadıkları sorunlar sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişki. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2022; 9(2).
46. Ayaz S. Stomalı bireylerde hemşirenin rolü. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 2007; 27(1), 86-90.
47. Çakır SK, Özbayır, T. Stoma cerrahisi öncesi ve sonrası hastaların anksiyete düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Colorectal Disease*, 2018; 28(4), 159.
48. Hoon LS, Sally CWC, Hong-Gu H. Effect of psychosocial interventions on outcomes of patients with colorectal cancer: a review of the literature. *European Journal of Oncology Nursing*, 2013; 17(6), 883-891.
49. Koplin G, Müller V, Heise G. "Effects of psychological interventions and patients' affect on short-term quality of life in patients undergoing colorectal surgery." *Cancer Medicine*, 2016; 5 (7), 1502-1509.
50. Sayar S, Vural F. Should support group intervention be implemented for individuals with stoma. *Turkish Journal of Colorectal Disease*, 2019; 29(1), 1.
51. Black P. How should we support patients with colorectal cancer and a stoma?. *Gastrointestinal Nursing*, 2012; 10(8), 5-5.
52. Ören A, Baykara ZG, Eyüboğlu G. ve ark. Zor bir stomanın yönetimi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018; 3(2), 63-69.
53. Lim SH, Chan S. WC, Lai J, et al. A qualitative evaluation of the Stoma psychosocial intervention programme for colorectal cancer patients with stoma. *Journal Of Advanced Nursing*, 2019; 75(1), 108-118.
54. El Sayed SM, Abd Elhameed SH, Hassanen AA. Effect of nursing stoma care training on geriatric patients' self esteem and psychological status. *Journal of Nursing and Health Science*, 2017; 7(4), 52-62.
55. Black P, Notter J. Psychological issues affecting patients living with a stoma. *British Journal of Nursing*, 2021; 30(6), 20-32.